

NY MUSIK

i samarbete med
Wärenstams

Chrichan Larson

– solitärer och skuggsånger

Chrichan Larson: *Solitärer* (1996)

Jan W. Morthenson: *Wechselspiel I* (1960)

Sven-Erik Bäck: *Ricercare per S.P.* (1983)

—paus—

Mats Persson: *Schattenlieder III* (1988) – uruppförande

Chrichan Larson – cello

Torsdag den 24 februari 2022, kl.19.00

Wärenstams museum, Borås

Chrichan Larson (f.1956) förtäljer: ”*Solitärer* skrevs 1995 på uppdrag av Teater Galeasen inför en föreställning med samma namn. I pjäsen, regisserad av Åsa Kalmér, vävdes texter av Katarina Frostenson, Erik Beckman och Stig Larsson samman. Larssons text porträtterade bland annat den tyske tonsättaren Bernd Alois Zimmermann, på scen gestaltad av mig, vars monumentala solosonat för cello i pardans med mitt stycke, bjöd texterna motstånd genom föreställningen. Frostensons text utgör, tillsammans med fragment av Zimmermanns verk, byggstenar för detta mitt enda och korta solostycke för mitt eget instrument.”

Jan W. Morthenson (f.1940) har framför allt blivit känd som skapare av non-figurativ musik samt s.k. metamusik. Han har en mycket omfattande verklista, men har även varit flitig som bildkonstnär och debattör. *Wechselspiel I* är närapå hans förstlingsverk. Det kan nog beskrivas som något av en murbräcka in i det svenska 60-talet. Så här berättar Göran Bergendal i sin bok *33 svenska tonsättare*:

Chrichan Larson skriver: ”*Wechselspiel I* består av fyra delar som spelas attacca. Stycket, som jag 1975 spelade på en Meisterkurs med Siegfried Palm i Basel, gjorde med sin egenartade estetik ett starkt intryck på mig. Omsorgen om detaljerna är kanske det mest iögonfallande, särskilt märkbar är den uppmärksamhet Morthenson ägnar användandet av olika vibraton.”

på SR:s musikskola Edsberg, några år innan han skrev sitt *Ricercare* för solocello. Jag hade länge känt till verkets existens, men aldrig tittat närmare på det förrän Björn Nilsson skickade mig en kopia på Bäck's handskrift", berättar Chrishan Larson.

"Bäck var en tonsättare med musicerandets konst i sig, som altviolinist var han dessutom väl förtrogen med stråkinstrumentens idiomatik. *Ricercare* skrevs 1983 i samarbete med den tyske cellisten Siegfried Palm och gavs kort därefter ut på förlag. Verket är på många sätt experimentellt, bland annat är cellon omstämd. Omstämningen, den så kallade scordaturan, det faktum att förlaget valde att fylla utgåvan med Palms personliga spelanvisningar samt ett antal andra noteringstekniska subtiliteter, gjorde dock läsningen problematisk. Kvällens framförande bygger på en revidering av verket, utifrån både utgåvan och handskriften.

Ricercare per S.P. som den kompletta titeln lyder, tar i mitt tycke plats som ett av den svenska efterkrigstidens mest betydande verk inom genren. Stycket är i fyra satser med undertitlarna 'Pre', 'Inter', 'Post' och 'Ludium'. Det är med särskild glädje jag för första gången för egen del framför stycket i Borås inom ramen för Föreningen Ny Musiks verksamhet."

Mats Persson (f.1943) bifogar ett avsnitt ur vad han kallar "Romanen om mitt åttiotial":

Schattenlieder för 1-6 melodiinstrument komponerade jag 1987–88 som resultatet av en beställning jag fått av Ny Musiks Ursus Magnus, hösten 1986, på en gata i Budapest.

I kompositionsarbetet nyttjade jag då – för första gången helt konsekvent – ett hjälpmedel, som jag vid den tiden kallade "norsk slumpgenerator". Den bestod av en tom tändsticksask med små, numrerade kulor. Även spelkort och tärningar kom till användning under arbetets gång.

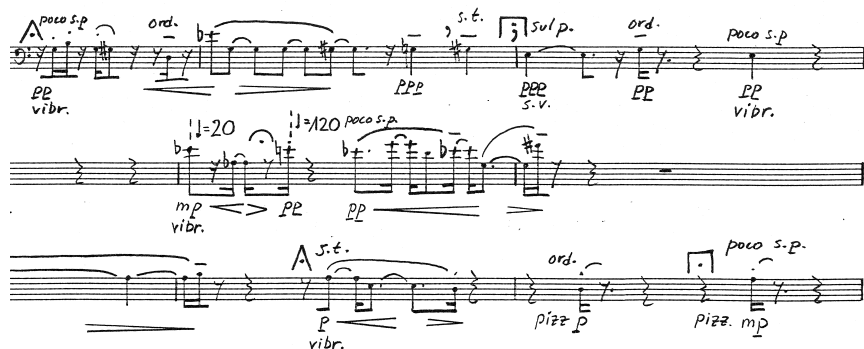
Med dessa redskap bestämde jag sålunda tonhöjder, tonlängder, pauser, dynamik, tempoförhållanden och klangfärgskategorier (från "Normal" till maximal "Verfremdung") för varje individuell stämma.

Under arbetets gång kom jag till insikt om riktigheten och relevansen i Cages uttalande om att arbete med slumpen definitivt inte innebär att "vad som helst" kan hända: "Man tror att jag använder slumpen som ett sätt att ge upp val. Men mina val består i att välja vilka frågor som ska ställas."

Ur detta stora material utarbetade jag sedan en version för solocello och ett par versioner för pianosolo.

Schattenlieder III för solocello tillkom 1988 och får härmed sitt uruppförande.

När jag nyligen, för första gången på många år, öppnade partituret, frapperades jag av den differentierade detaljrikedomen i notationen. Det tycktes som om samtliga parametrar var – som det hette på 60-talet – ”seriebelagda”. Fast det ju egentligen handlade om ”slumpens skördar”.

När jag ser att *Schattenlieder III* är daterad 6.6 1988, strömmar minnena över mig.

Jag hade på morgonen den 6 juni – Svenska flaggans dag, som det nog hette då – avslutat renskriften av stycket, precis lagom för att tillsammans med min son Leo i den lilla blå sittvagnen, ta mig in till Kulturhuset och Plattan, där en blåsorkester – dagen till ära – skulle framföra Mauricio Kagels *10 Märsche um den Sieg zu verfehlen*. Jag träffade där Björn, Ursus Magnus, som varit ute i Täby och hämtat med sig Claude Loyola Allgén.

När Allgén fick syn på mig ropade han:

- Hej! Jag visste inte att du hade barn. Gratulerar! Är det en pojke?
- Ja, Leo heter han.
- Är han döpt?
- Nej, inte än.
- Men det måste han vara! Tänk på arvsynden! Kom ut till mig vilken dag som helst så korrar vi det! Inga problem!

Tyvärr följde jag inte hans inbjudan, vilket jag idag ångrar...

Efter konserten utkristalliserades en liten skara, som tillsammans med Claude skulle gå på restaurang och äta middag, en måltid som gick till historien genom att Claude konsekvent kallade Kristine ”Tant Scholz”. Men det är en annan historia...